

Володимир Попов

DOI: <https://doi.org/10.32353/acfs.12.2025.12>
УДК 343.985 (477)

Володимир Попов

кандидат юридичних наук, докторант Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, м. Харків, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-9020-9448>
e-mail: v.iu.popov@ukr.net

Етапізація розслідування втручання в діяльність представників органів державної влади

Досліджено проблематику періодизації досудового розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із втручанням у діяльність представників органів державної влади. Обґрунтовано необхідність виокремлення чотирьох етапів досудового розслідування: вихідного, початкового, наступного та завершального. Визначено ознаки й завдання кожного з них, акцентовано увагу на специфіці організаційних, процесуальних та тактичних дій на кожній стадії провадження. Особливу увагу приділено проблемам латентності таких правопорушень, труднощам фіксування первинної інформації, а також спробам зовнішнього втручання в процес розслідування, особливо на його завершальному етапі. Підкреслено значення взаємодії між слідчими, оперативними підрозділами та іншими суб'єктами як ключової умови ефективного процесуального реагування. Запропонована періодизація дає змогу забезпечити системність і тактичну гнучкість досудового розслідування, що є особливо актуальним у справах про кримінальні правопорушення, спрямовані проти публічної влади.

Ключові слова: досудове розслідування; стадія; етап; втручання в діяльність; орган державної влади; тактичне завдання.

ФІНАНСУВАННЯ

Це дослідження не отримувало жодних спеціальних грантів від фінансуючих організацій у державному, комерційному чи некомерційному секторах.

ЗАСТЕРЕЖЕННЯ

Фінансуюча сторона не брала участі в розробці дизайну дослідження, зборі та аналізі даних, прийнятті рішення про публікацію або підготовці рукопису.

УЧАСНИКИ

Автор брав участь виключно в інтелектуальній дискусії, що лежить в основі цієї статті, дослідженні прецедентного права, написанні та редагуванні, і несе відповідальність за зміст та інтерпретацію.

ДЕКЛАРАЦІЯ ПРО КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ

Автор заявляє, що у нього немає конфлікту інтересів.

Постановка наукової проблеми. У криміналістиці досудове розслідування постає не як сукупність ізольованих процесуальних актів, а як структурований, організований комплекс взаємопов'язаних і взаємообумовлених дій, спрямованих на виявлення, фіксування, вилучення та подальше застосування доказової інформації з процесуально допустимих джерел. Результативність такої діяльності визначається не лише дотриманням формальних вимог закону, а й обґрунтованим застосуванням тактичних прийомів, узгодженістю слідчих (розшукових) дій між собою, їх логічною послідовністю та адекватністю конкретним умовам кримінального провадження. Саме ситуативна обумовленість слідчих рішень стає ключовою передумовою досягнення завдань кримінального судочинства на стадії досудового розслідування.

Концепція врахування ситуаційного контексту під час розслідування кримінальних правопорушень почала формуватися ще в період становлення криміналістики, однак її наукове оформлення відбулося лише в другій половині 1970-х років, коли було запропоновано перші дефініції поняття «слідча ситуація». Значний внесок у становлення цього теоретичного напрямку належить О. Колесниченку. Відповідно до позиції вченого, слідча ситуація має розглядатися як певний етап (стан) розслідування, що характеризується конкретним рівнем поінформованості слідчого щодо події злочину та визначає першочергові завдання зі збирання, перевірки й оцінювання доказової інформації¹.

З урахуванням конкретних умов здійснення кримінального провадження, а також тактичних завдань, що постають перед слідчим або органом дізнання на різних етапах розслідування, процесуальна діяльність структурується у вигляді окремих функціонально пов'язаних підсистем дій. Такий підхід забезпечує впорядкування доказової діяльності, дає

¹ Колесниченко А. Н. Научные и правовые основы методики расследования отдельных видов преступлений / дис. ... д-ра юрид. наук. Харьков, 1967. С. 204.

Volodymyr Popov

STAGES OF INVESTIGATION OF INTERFERENCE WITH THE ACTIVITIES OF PUBLIC AUTHORITIES

The article examines the issues of periodization of pre-trial investigation of criminal offenses related to interference with the activities of public authorities. The author substantiates the need to distinguish four stages of pre-trial investigation: initial, initial, subsequent and final. The author identifies the features and tasks of each of them, and focuses on the specifics of organizational, procedural and tactical actions at each stage of the proceedings. Particular attention is paid to the problems of latency of such offenses, difficulties in recording primary information, and attempts of external interference with the investigation process, especially at its final stage. The author emphasizes the importance of interaction between investigators, operational units and other entities as a key condition for an effective procedural response. The proposed periodization makes it possible to ensure the systematic and tactical flexibility of pre-trial investigation, which is particularly relevant in cases of criminal offenses against public authorities.

Keywords: pre-trial investigation; stage; stage; interference with activities; public authority; tactical task.

Volodymyr Popov

PHASENEINTEILUNG DER ERMITTLUNGEN BEI EINGRIFFEN IN DIE TÄTIGKEIT VON VERTEHERN STAATLICHER BEHÖRDEN

Untersucht wurde die Problematik der Periodisierung des Vorverfahrens bei Straftaten, die mit dem Eingriff in die Tätigkeit von Vertretern staatlicher Behörden verbunden sind. Begründet wurde die Notwendigkeit der Aussonderung von vier Etappen des Vorverfahrens: der Ausgangs-, Anfangs-, Folge- und Abschlussphase. Bestimmt wurden die Merkmale und Aufgaben jeder dieser Phasen, wobei das Augenmerk auf die Spezifik der organisatorischen, prozessualen und taktischen Handlungen in jedem Verfahrensstadium gelegt wurde. Besondere Aufmerksamkeit gilt den Problemen der Latenz solcher Rechtsverletzungen, den Schwierigkeiten bei der Fixierung von Primärinformationen

змогу зосередити зусилля на пріоритетних напрямках збирання та перевірки інформації, мінімізувати дублювання процесуальних заходів і підвищити загальну ефективність розслідування. Саме з цією метою у криміналістиці послідовно реалізується принцип ситуативності, а також застосовується періодизація досудового розслідування із зазначенням окремих етапів його (або стадій у розумінні криміналістичного процесуального законодавства), кожен із яких характеризується власним переліком завдань, специфічним змістом і визначеною послідовністю процесуальних і тактичних дій.

Початковий етап досудового розслідування традиційно визнається найбільш складним і проблемним, оскільки саме на цій стадії формується інформаційна основа для подальшого доказування та визначається стратегія розслідування загалом. Характер і ступінь труднощів, що виникають на цьому етапі, істотно залежать від криміналістичної характеристики конкретної групи кримінальних правопорушень. Зокрема, для діянь, пов'язаних із незаконним впливом на службових осіб органів державної влади, визначальною ознакою є підвищений рівень латентності. Потерпілі, перебуваючи у відносинах службової підлеглості або адміністративної залежності, нерідко свідомо утримуються від повідомлення про факти протиправного тиску або втручання, уникаючи їх офіційного фіксування та подальшого розслідування.

За таких умов особливої актуальності набуває наукове осмислення правових, організаційних і психологічних бар'єрів, що перешкоджають своєчасному виявленню та належному документуванню кримінальних правопорушень на початковому етапі досудового розслідування. Значущість цієї проблематики посилюється тим, що саме своєчасність і якість первинних процесуальних рішень і дій органів досудового розслідування істотно впливають на можливість досягнення завдань кримінального провадження загалом. Це повною мірою стосується і кримінальних правопорушень, що вчиняються шляхом незаконного впливу на представників органів державної влади.

Особлива складність їх розслідування зумовлена прихованим характером протиправної діяльності: потерпілі, усвідомлюючи ризики для свого службового становища або професійної репутації, часто свідомо замовчують факти тиску, погроз або перешкоджання виконанню службових обов'язків. Унаслідок цього суттєво ускладнюється оперативне реагування правоохоронних органів, своєчасне виявлення ознак кримінальної протиправності та їх належне відображення в матеріалах кримінального провадження. Відтак актуалізується потреба в глибокому дослідженні проблематики раннього виявлення таких посягань, а також удосконаленні криміналістичних підходів до фіксування доказової інформації вже на початковому етапі досудового розслідування.

З урахуванням конкретних умов здійснення кримінального провадження, а також тактичних завдань, що постають перед слідчим або органом дізнання на різних етапах розслідування, процесуальна діяльність структурується у вигляді окремих функціонально пов'язаних підсистем дій. Такий підхід забезпечує впорядкування доказової діяльності, дає змогу зосередити зусилля на пріоритетних напрямках збирання та перевірки інформації, мінімізувати дублювання процесуальних заходів і підвищити загальну ефективність розслідування. Саме з цією метою у криміналістиці послідовно реалізується принцип ситуативності, а також застосовується періодизація досудового розслідування з виокремленням його етапів (або стадій у розумінні криміналістичного процесуального законодавства), кожен із яких характеризується власним колом завдань, специфічним змістом та визначеною послідовністю процесуальних і тактичних дій².

Початковий етап досудового розслідування традиційно визнається найбільш складним і проблемним, оскільки саме на цій стадії формується інформаційна основа для подальшого доказування та визначається стратегія розслідування загалом. Попри певну узгодженість в окресленому питанні, до сьогодні концептуально не вирішеним залишається питання визначення етапів розслідування. На нашу думку, це питання потребує свого вирішення.

² Волобуєв А. Ф. Етапи розслідування в криміналістичній методиці. Вісник Університету внутрішніх справ. 1999. № 5. С. 28 – 29.

sowie Versuchen der externen Einmischung in den Ermittlungsprozess, insbesondere in dessen Abschlussphase. Unterstrichen wurde die Bedeutung der Interaktion zwischen Ermittlern, operativen Einheiten und anderen Subjekten als Schlüsselbedingung für eine effektive prozessuale Reaktion. Die vorgeschlagene Periodisierung ermöglicht die Gewährleistung von Systematik und taktischer Flexibilität des Vorverfahrens, was in Strafsachen, die gegen die öffentliche Gewalt gerichtet sind, besonders aktuell ist.

Schlüsselwörter: Vorverfahren, Stadium, Etappe, Eingriff in die Tätigkeit, staatliche Behörde, taktische Aufgabe.

Volodymyr Popov

INTERACTION LORS DE L'ENQUÊTE SUR L'INGÉRENCE DANS LES ACTIVITÉS DES EMPLOYÉS DES ORGANISMES DE L'AUTORITÉ DE L'ÉTAT

La problématique de la périodisation de l'enquête préliminaire des infractions pénales liées à l'ingérence dans les activités des représentants des autorités publiques a été étudiée. La nécessité de distinguer quatre étapes de l'enquête préliminaire a été justifiée : initiale, préliminaire, suivante et finale. Les caractéristiques et les tâches de chacune d'entre elles ont été déterminées, l'accent a été mis sur la spécificité des actions organisationnelles, procédurales et tactiques à chaque étape de la procédure. Une attention particulière a été accordée aux problèmes de latence de ces infractions, aux difficultés de consignation des informations primaires, ainsi qu'aux tentatives d'ingérence extérieure dans le processus d'enquête, en particulier à son stade final. L'importance de la coopération entre les enquêteurs, les services opérationnels et les autres acteurs est soulignée comme condition essentielle à une réponse procédurale efficace. La périodisation proposée permet d'assurer la cohérence et la flexibilité tactique de l'enquête préliminaire, ce qui est particulièrement pertinent dans les affaires d'infractions pénales dirigées contre les pouvoirs publics.

Mots-clés: : enquête préliminaire; étape; phase; ingérence dans les activités; autorité publique; objectif tactique.

Аналіз основних досліджень і публікацій. У науковій літературі увагу до питань, пов'язаних із початковим і наступним етапом розслідування кримінальних правопорушень, приділяли В. Бесчастний³ та О. Одерій⁴, О. Вакулік⁵, Л. Гуртієва⁶, В. Журавель⁷, В. Лунгу⁸, Г. Москаленко⁹, І. Пиріг¹⁰, М. Погорельський¹¹, О. Пчеліна¹², О. Самойленко¹³, З. Топорецька¹⁴, С. Чернявський¹⁵ та багато інших.

Специфіка початкового етапу розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним утручанням у діяльність представників органів державної влади, досі не стала предметом комплексних наукових досліджень. Окремі суміжні аспекти цієї проблематики аналізувала Д. Русанівська, яка звернула увагу на відсутність чіткої процесуальної регламентації початку досудового розслідування щодо осіб, наділених додатковими гарантіями незалежності. Учена слушно зауважує, що чинний КПК України не містить положень, які б визначали порядок правового врегулювання стадії відкриття кримінального провадження: зокрема, у ньому відсутній окремий розділ або глава, спрямовані на унормування цієї початкової стадії¹⁶.

Ураховуючи такі прогалини у законодавчому забезпеченні початкового етапу розслідування, а також відсутність комплексних розробок у межах проблематики періодизації в розслідуванні кримінальних правопорушень, пов'язаних із втручанням у діяльність представників органів державної влади, виникає потреба у спеціальному дослідженні зазначених питань.

Мета статті — визначити особливості періодизації розслідування фактів утручання в діяльність представників органів державної влади, розкрити особливості виокремлених етапів.

Викладення основного матеріалу дослідження. У науковому дискурсі категорія «етап розслідування» трактується неоднозначно, що зумовлює наявність кількох підходів до її тлумачення. Так, А. Волобуєв визначає етап розслідування як проміжну стадію кримінального про-

³ Бесчастний В. М., Одерій О. В. Відкриття кримінального провадження (теоретико-прикладний аспект). Процесуальне та криміналістичне забезпечення досудового розслідування: зб. тез наук.-практ. семінару (Львів, 01.12.2017). Львів, 2017. С. 26–30.

⁴ Одерій О. В. Теоретичне осмислення початкового етапу досудового розслідування. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2015. № 4. С. 258–263.

⁵ Вакулік О. А. Реформування кримінального процесуального законодавства в частині регламентації початку досудового розслідування. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 4. С. 160–166.

⁶ Гуртієва Л. М. Початок кримінального провадження України та стадії досудового розслідування. *Правова держава*. 2017. № 25. С. 155–159.

⁷ Журавель В. А. Початок досудового розслідування: деякі процесуальні та організаційно-тактичні проблеми. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2015. № 1. С. 250–259; Його ж. Проблеми періодизації досудового розслідування. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2014. № 2. С. 136–144.

⁸ Лунгу В. І. Первоначальный этап расследования преступлений: (процессуальный и организационный аспекты): автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Киев, 1991. 25 с.

⁹ Москаленко Г. В. Поняття та особливості етапів розслідування злочинів. *Актуальні проблеми держави і права*. 2009. № 49. С. 376–380.

¹⁰ Пиріг І. Поняття та характеристика етапів розслідування у криміналістиці. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2021. Спец. вип. № 2 (115). С. 163–168. DOI: 10.31733/2078-3566-2021-6-163-168.

¹¹ Погорельський М. А. Початок досудового розслідування: окремі проблемні питання. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 1. С. 93–103.

¹² Пчеліна О. Етапізація процесу розслідування злочинів у сфері службової діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 3. С. 167–170.

¹³ Самойленко О. А. Початок кримінального провадження (з позицій криміналістичної науки). *Право і суспільство*. 2019. № 2. С. 226–231.

¹⁴ Топорецька З. М. Особливості початку кримінального провадження по фактах зайняття гральним бізнесом. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 1. С. 127–132.

¹⁵ Чернявський С. С. Законодавче удосконалення початку кримінального провадження як чинник підвищення ефективності протидії злочинності. Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення: матер. наук.-практ. конф. (Київ, 26.03.2016). Київ, 2016. С. 32–36.

¹⁶ Русанівська Д. Д. Розслідування втручання в діяльність захисника чи представника особи: дис. ... д-ра філос. в галузі права. Київ, 2023. 260 с.

Volodymyr Popov

ETAPY DOCHODZENIA W SPRAWIE INGERENCJI W DZIAŁALNOŚĆ ORGANÓW WŁADZY PUBLICZNEJ

вадження, що відображає поточний стан досудового слідства з урахуванням реалізації його завдань і фіксується через сукупність прийнятих процесуальних рішень¹⁷. Натомість О. Пчеліна розглядає етап як відносно завершений часовий відрізок, у межах якого за конкретних умов здійснюється комплекс взаємопов'язаних слідчих (розшукових) дій, спрямованих на досягнення тактичних (як проміжних, так і стратегічних) цілей кримінального провадження¹⁸.

Інший підхід пропонує І. Пиріг, який зазначає, що переважна більшість дослідників, поділяючи розслідування на окремі етапи, виходять із комбінації кримінальних процесуальних і криміналістичних критеріїв. До першої групи належать часові межі, визначені на основі ключових процесуальних рішень, таких як повідомлення про підозру, пред'явлення обвинувачення, завершення досудового розслідування тощо¹⁹. Цей підхід поділяється й іншими авторами, які наполягають на тому, що визначення етапів досудового розслідування має ґрунтуватися саме на процесуальних орієнтирах, а не відокремлюватися від них у суто криміналістичному сенсі²⁰.

Ця позиція видається нам найбільш обґрунтованою, адже дає змогу інтегрувати процесуальну логіку розвитку кримінального провадження із практичними завданнями слідчої діяльності. У зв'язку з цим під час дослідження правових засад початкової фази досудового розслідування у справах про втручання в діяльність представників органів державної влади, важливе системне вивчення нормативно-правових актів, що не лише регламентують організаційно-процесуальну діяльність, а й забезпечують правові гарантії захисту посадових осіб.

Водночас аналіз положень чинного кримінального процесуального законодавства свідчить, що законодавець не вживає термінологічну конструкцію «етап розслідування». У межах КПК України закріплено поняття «стадія» кримінального провадження, до якої належить і досудове розслідування як окрема структурна одиниця процесу (п. 5 ч. 1 ст. 3 КПК України). Його початком вважають момент унесення відповідних відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі — ЄРДР), а завершенням — ухвалення одного з передбачених законом процесуальних рішень: закриття провадження, направлення обвинувального акта до суду, звернення з клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності тощо²¹.

Отже, хоча категорія «етап розслідування» не має прямого нормативного фіксування, її застосування в науці та практиці зберігає методологічну доцільність і дає змогу більш гнучко моделювати тактичну й організаційну складову досудової діяльності з урахуванням її динаміки та ситуаційної варіативності.

У питанні періодизації досудового розслідування в криміналістиці поки що відсутній усталений єдиний підхід. У науковій літературі трапляються різні варіанти структурування цього процесу, поміж яких найбільш поширеним є поділ на два основні етапи — початковий і подальший²². Водночас кілька дослідників пропонують складнішу модель, зокрема триетапну структуру²³, що передбачає виокремлення початко-

Артикул аналізує kwestie periodyzacji postępowania przygotowawczego w sprawach o przestępstwa związane z ingerencją w działalność organów władzy publicznej. Autor uzasadnia potrzebę wyróżnienia czterech etapów postępowania przygotowawczego: wstępnego, początkowego, następczego i końcowego. Autor identyfikuje cechy i zadania każdego z nich, a także koncentruje się na specyfice czynności organizacyjnych, procesowych i taktycznych na każdym etapie postępowania. Szczególną uwagę zwraca na problematykę latencji tego rodzaju przestępstw, trudności w utrwalaniu informacji pierwotnych oraz próby zewnętrznej ingerencji w proces dochodzenia, zwłaszcza na jego końcowym etapie. Autor podkreśla znaczenie współdziałania śledczych, jednostek operacyjnych i innych podmiotów jako kluczowego warunku skutecznej reakcji procesowej. Proponowana periodyzacja umożliwia zapewnienie systematycznej i taktycznej elastyczności postępowania przygotowawczego, co jest szczególnie istotne w przypadku przestępstw przeciwko organom publicznym.

Słowa kluczowe: postępowanie przygotowawcze; etap; etap; ingerencja w czynności; organ władzy publicznej; zadanie taktyczne.

¹⁷ Волобуєв А. Ф. Наукові основи комплексної методики розслідування корисливих злочинів у сфері підприємництва : дис. ... д-ра юрид. наук. Харків, 2001. С. 185.

¹⁸ Пчеліна О. В. Теоретичні основи формування та реалізації методики розслідування злочинів в сфері службової діяльності : монографія. Харків, 2017. С. 247.

¹⁹ Пиріг І. Поняття та характеристика етапів розслідування у криміналістиці. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2021. Спец. вип. № 2 (115). С. 164. DOI: 10.31733/2078-3566-2021-6-163-168

²⁰ Волобуєв А. Ф. Етапи розслідування в криміналістичній методиці. *Вісник Університету внутрішніх справ*. 1999. № 5. С. 28 ; Степанюк Р. Л. Криміналістичне забезпечення розслідування злочинів, вчинених у бюджетній сфері України : монографія / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. А. Ф. Волобуєва. Харків, 2012. С. 119–120.

²¹ Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 11.10.2025).

²² Гусєва В. О. Теоретичні основи методики розслідування злочинів проти авторитету органів державної влади у сфері правоохоронної діяльності: дис. ... д-ра юрид. наук. Харків, 2021. 538 с.

²³ Лапкін А. В. Криміналістичний підхід до періодизації досудового розслідування. Інновації в криміналістиці та судовій експертизі: мат.-ли міжвідом. наук.-практ. конф. (Київ,

вого, центрального та завершального етапів. Також існують підходи, згідно з якими виокремлюють первинну фазу збирання та перевірки вихідної інформації²⁴, що передує початковому етапу, а вже потім — основний і завершальний періоди розслідування²⁴.

Однією з концептуально обґрунтованих моделей є пропозиція А. Волобуєва, який пропонує розмежовувати етапи розслідування відповідно до кола завдань, що впливають із предмета доказування й характерні для кожного етапу слідчої діяльності. Зокрема, він справедливо наголошує на тому, що саме зміст завдань, які стоять перед слідчим і умов, що сприяли для логічного поділу досудового розслідування на етапи. Для початкового етапу визначальними є завдання фіксування первинної слідчої інформації, оперативного встановлення часу, місця та інших обставин учиненого діяння, виявлення й закріплення доказів, які можуть бути втрачені або знищені, розшуку й затримання підозрюваної особи, вирішення питання про обрання запобіжного заходу, а також отримання мінімального обсягу доказів, необхідного для обґрунтування повідомлення про підозру.

Так само наступний (центральный) етап розслідування спрямовано на формування повної системи доказів щодо всіх обставин кримінального правопорушення, встановлення співучасників, вивчення особи підозрюваного, виявлення причин і умов, що сприяли вчиненню злочину, та вжиття заходів щодо їх усунення, а також забезпечення належної компенсації завданих збитків.

У такому контексті початковий етап розслідування набуває ключового значення, адже його ефективність безпосередньо впливає на подальшу результативність кримінального провадження. Він починається з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР і охоплює комплекс організаційних, слідчих і процесуальних дій, що створюють передумови для повноцінної реалізації функції доказування. Такі дії потребують не лише належного правового обґрунтування, а й тактичної виваженості та високого рівня координації між усіма суб'єктами досудового розслідування.

Початковий етап досудового розслідування традиційно визнається найбільш складним і проблемним, оскільки саме на цій стадії формується інформаційна основа для подальшого доказування та визначається стратегія розслідування загалом. Характер і ступінь труднощів, що виникають на цьому етапі, істотно залежать від криміналістичної характеристики конкретної групи кримінальних правопорушень. Зокрема, для діянь, пов'язаних із незаконним впливом на службових осіб органів державної влади, визначальною ознакою є підвищений рівень латентності. Потерпілі, перебуваючи у відносинах службової підлеглості або адміністративної залежності, нерідко свідомо утримуються від повідомлення про факти протиправного тиску або втручання, уникаючи їх офіційного фіксування та подальшого розслідування.

Більш концептуально обґрунтованими та логічно структурованими в контексті визначення етапів досудового розслідування видаються підходи В. Журавля та В. Шевчука, які, представляючи криміналістичну науку, наполягають на необхідності синхронізації криміналістичної періодизації з положеннями кримінального процесуального законодавства. Така інтеграція дає змогу забезпечити системність і правову визначеність під час планування, організації та реалізації розслідування.

Зокрема, В. Шевчук запропонував дві варіативні моделі періодизації досудового розслідування — диференційовану та синтезуючу. У межах диференційованої моделі розслідування має два чітко окреслені етапи: початковий та наступний. Початковий охоплює часовий проміжок від моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань (відповідно до ст. 214 КПК України) до повідомлення особи про підозру (ст. 276 КПК України). Центральною метою цього етапу є збирання достатньої кількості доказів, які дають змогу сформулювати обґрунтовану підозру. Відповідно тактична складова дій слідчого формується саме під цим кутом.

Наступний етап розпочинається з моменту вручення письмового повідомлення про підозру (ст. 278 КПК України) і триває до завершення досудового розслідування шляхом прийняття одного з передбачених КПК України процесуальних рішень: закриття провадження, звернення до суду з обвинувальним актом, подання клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності або про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру (ст. 283 КПК України). На цьому етапі слідчий зосереджується на побудові повної доказової системи, уточненні обставин учиненого правопорушення, дослідженні особи підозрюваного та причин і умов, що сприяли злочину.

Альтернативно В. Шевчук також обґрунтовує доцільність застосування синтезуючої моделі, яка передбачає злиття названих етапів у єдиний динамічний процес. Такий підхід, на думку дослідника, є цілком виправданим у тому разі, коли повідомлення про підозру відбувається практично одночасно з іншими ключовими процесуальними діями: затриманням особи або обранням запобіжного заходу. У цьому контексті досудове розслідування постає як цілісний процес, у межах якого реалізуються всі необхідні функції доказування, що дає змогу забезпечити безперервність, логічну послідовність і оперативність реагування органів досудового розслідування²⁵.

Під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних зі втручанням у діяльність представників органів державної влади, представники органу досудового розслідування найчастіше взаємодіють із працівниками оперативних підрозділів, представниками державних інституцій, а за необ-

25.11.2021). Київ, 2021. С. 35–38.

²⁴ Пчеліна О. Етапізація процесу розслідування злочинів у сфері службової діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 3. С. 169.

²⁵ Шевчук В. М. Тактичні операції у криміналістиці: теоретичні засади формування та практика реалізації : монографія. Харків, 2013. С. 252–253.

хідності вирішення спеціальних питань, що перебувають поза межами їх професійної компетенції — зі спеціалістами й експертами.

Взаємодія під час розслідування характеризується такими ознаками: 1) наявністю мінімум двох суб'єктів; 2) спільною метою, на реалізацію якої вона спрямована; 3) заходами, у яких вона знаходить свій зовнішній вираз; 4) узгодженістю та координацією в їх проведенні; 5) певними правовими межами, зумовленими межами службових повноважень, взаємодіючих суб'єктів, особливостями їхніх професійних статусів тощо.

Рівні та форми взаємодії, що реалізуються під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних зі втручанням у діяльність представників органів державної влади, здебільшого відрізняються від ustalених у криміналістиці. Це насамперед зумовлено особливостями механізму кримінально-протиправної діяльності, а також слідчою ситуацією. Вважаємо, що перспективи подальших досліджень мають полягати у виробленні тактичних рекомендацій щодо проведення заходів, які проводяться спільно із зазначеними суб'єктами.

Значного наукового інтересу заслуговує концепція періодизації досудового розслідування, запропонована В. Журавлем, який обґрунтував чотириетапну модель кримінального провадження. На відміну від класичних двоетапних підходів, ця модель є структурно гнучкішою й охоплює повніший цикл процесуального реагування на кримінальні правопорушення.

Першим етапом є відкриття кримінального провадження — вихідна фаза, що передувє безпосередньому початку досудового розслідування. Її специфіка полягає у збиранні первинної інформації про ймовірне правопорушення, аналізованні джерел відомостей (заяв, повідомлень, рапортів, матеріалів медіа, оперативних даних тощо), а також у формуванні початкових версій і визначенні напрямку слідства. Завершується цей етап внесенням відповідних відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань, що відповідно до КПК України вважається офіційним стартом розслідування.

Другим етапом, який В. Журавель визначає як початок кримінального провадження, виступає традиційно окреслюваний у науці початковий етап розслідування. Його межі та завдання залежать від вихідної ситуації: кримінальне провадження може бути відкрито або за фактом події без конкретної підозрюваної особи, або після затримання особи, яку обґрунтовано підозрюють у вчиненні злочину. У першому випадку першочерговою метою є підтвердження наявності складу злочину та ідентифікація ймовірного правопорушника. У другому — підтвердження законності підозри у встановлений законом строк, найчастіше в межах 24 годин. Незалежно від варіанту, головна функція етапу — створення фактичної бази для подальшого розслідування.

Наступний, третій етап, визначається як продовження кримінального провадження. На цьому етапі розслідування здійснюють повне збирання, систематизація та оцінювання доказів, з'ясовують ролі всіх учасників злочину, уточнюють правову кваліфікацію, аналізують мотиви, умови та механізми вчинення правопорушення.

Четвертий, завершальний етап, охоплює дії, спрямовані на підбиття підсумків розслідування: процесуальне оформлення доказової бази, формування обвинувального акта або прийняття рішення про закриття провадження. Його межі відповідають положенням ст. 283 КПК України²⁶.

Виокремлення саме вихідного етапу, що передувє внесенню відомостей до ЄРДР, є важливою науковою і практичною інновацією. Це дає змогу чітко структурувати дії правоохоронних органів на момент надходження первинної інформації про злочин, організувати першочергові заходи реагування та закласти належну базу для ефективного початку досудового розслідування.

У контексті розслідування кримінальних правопорушень, що посягають на діяльність представників органів державної влади, доцільним є поділ досудового розслідування на чотири послідовні етапи. Така періодизація зумовлена високою латентністю злочинів відповідної категорії, значним інформаційним вакуумом на початковій стадії та потребою в поетапному розв'язанні специфічних процесуальних і тактичних завдань.

На цьому тлі сумнівно видається позиція І. Пирога, який скептично ставиться до виокремлення заключного етапу досудового розслідування, вважаючи, що з погляду криміналістичної методики та процесуального права такий етап не має самостійної цінності. Учений обґрунтовує свою думку тим, що у підручниках із криміналістики заключний етап зазвичай не виділяють, а після завершення досудового розслідування всі спірні процесуальні питання вже вирішують у суді. Проте такий підхід є спрощеним і не враховує важливих організаційно-тактичних аспектів, характерних для цього періоду²⁷.

Насправді ж завершальний етап досудового розслідування є не менш уразливим до зовнішнього втручання та опору сторін, ніж його початкові фази. Саме на цьому етапі особливо поширеними є спроби свідомого затягування ознайомлення сторони захисту з матеріалами провадження, що ускладнює своєчасне направлення справи до суду. Типовими також є численні оскарження дій та рішень слідчого або прокурора, подекуди з відверто затяжним або маніпулятивним характером. Такі дії мають не лише формально-процесуальний ефект, але й стратегічно спрямовані на дестабілізацію роботи слідчого органу.

Окрім того, на завершальному етапі можливі спроби вплинути на потерпілих або свідків: від тиску та шантажу до підкупу або дискредитації в публічному полі. Не виключені й випадки спроб знищення

²⁶ Журавель В. А. Проблеми періодизації досудового розслідування. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2014. № 2 (77). С. 136–144.

²⁷ Пиріг І. Поняття та характеристика етапів розслідування у криміналістиці. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2021. Спец. вип. № 2 (115). С. 163–168. DOI: 10.31733/2078-3566-2021-6-163-168.

або фальсифікації доказів, втрати матеріалів справи, умисного поширення недостовірної інформації через медіа для делегітимізації досудового розслідування.

З огляду на це, ігнорування завершального етапу як самостійного блоку в структурі розслідування є хибним. Ця фаза потребує окремого тактичного планування, превентивних заходів щодо протидії зловживанням і забезпечення ефективного завершення слідства. Отже, підстави для виокремлення заключного етапу не лише існують, а й обумовлені практичною необхідністю захисту правопорядку та процесуальної стабільності на фінішній стадії досудового провадження.

Усе зазначене вище свідчить, що, попри формальне завершення активної слідчої фази, етап ознайомлення сторони захисту з матеріалами провадження й підготовки обвинувального акта до передачі в суд залишається вразливим до впливу зовнішніх чинників. З огляду на це, завчасне планування, належна організація та тактична підготовка на завершальному етапі досудового розслідування є не лише доречними, а й необхідними.

На відміну від традиційної двоетапної моделі розслідування, чотириетапна концепція, яка охоплює вихідний, початковий, наступний і завершальний етапи, дає змогу врахувати повну складність і багатогранність розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із втручанням у діяльність представників державної влади. Зокрема, на вихідному етапі особливого значення набуває джерело первинної інформації про ймовірне правопорушення: часто це не класична заява або повідомлення потерпілого, а дані з відкритих джерел, повідомлення журналістських розслідувань, звернення громадських організацій або результати оперативно-розшукових заходів. Наявність таких нестандартних джерел інформації потребує специфічного процесуального реагування, що обґрунтовує доцільність виокремлення цього етапу. Його логічним завершенням є внесення відомостей до ЄРДР.

Початковий етап є критично важливим і водночас найбільш ускладненим: саме тут формується слідча ситуація, з'являються перші факти, свідчення, сліди злочину. У справах щодо втручання в діяльність органів державної влади цей етап ускладнюється високою латентністю злочинів, відсутністю добровільних заяв і обмеженим доступом до інформації. Тут особливої актуальності набуває правильне планування першочергових слідчих дій, оперативне реагування, забезпечення збереження слідів та відомостей, здобутих через непрямі канали.

Наступний етап характеризується поглибленим аналізом зібраної інформації, формуванням комплексної системи доказів, установленням ролі кожного з учасників події, уточненням мотивів і механізму вчинення злочину. Це фаза систематизації доказової бази, коли процесуальна точність, правильність кваліфікації й послідовність слідчих дій мають вирішальне значення.

Завершальний етап не менш важливий з погляду досягнення мети кримінального провадження. Він охоплює остаточну правову оцінку зібраних доказів, ухвалення процесуального рішення про закриття провадження або направлення обвинувального акта до суду. Водночас у справах зазначеної категорії тут концентруються прояви зовнішнього впливу: тиск на свідків і потерпілих, маніпуляції з доказами, спроби дискредитації слідства через ЗМІ тощо. Ефективне подолання таких викликів можливе лише за умов належної організаційної готовності органу досудового розслідування.

Отже, чотириступенева структура розслідування адекватно відображає реалії криміналістичної практики й дає змогу забезпечити ефективність процесу шляхом гнучкого реагування на зміну слідчої ситуації, а також диференційованого підходу до тактики кожного з етапів. Такий підхід є особливо актуальним у розслідуваннях злочинів, що стосуються функціонування публічної влади, де кожна помилка може мати не лише юридичні, а й політичні наслідки.

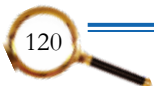
Висновки. Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із втручанням у діяльність представників органів державної влади, має значні організаційно-тактичні особливості, що потребують відповідної періодизації. У науковому дискурсі немає єдності щодо розуміння категорії «етап розслідування», однак найбільш обґрунтованим вважаємо підхід, що спирається на поєднання кримінально-процесуальних і криміналістичних критеріїв, зокрема такий, який передбачає врахування ключових процесуальних рішень.

Аналіз наявних моделей періодизації дав змогу дійти висновку про переваги чотириетапної структури досудового розслідування, яка містить: 1) вихідний; 2) початковий; 3) наступний; 4) завершальний етапи. Такий поділ дає змогу гнучко враховувати специфіку слідчої ситуації, джерел первинної інформації, особливості латентності кримінальних правопорушень досліджуваної групи, складність доказування та високий ризик зовнішнього впливу.

Періодизація, заснована на логіці розвитку розслідування й реалізації його тактичних завдань, дає змогу не лише покращити координацію дій слідчого, а й забезпечити ефективну протидію спробам дестабілізувати провадження на будь-якому з етапів. Водночас запропонована модель дає змогу відмовитися від формального підходу до стадійності, адаптуючи методiku до потреб розслідування найскладніших категорій кримінальних правопорушень у сфері функціонування державної влади.

References

- Beschastnyi, V. M., Oderii, O. V. (2017). *Vidkryttia kryminalnoho provadzhennia (teoretyko-prykladnyi aspekt). Protseusualne ta kryminalistychnе zabezpechennia dosudovoho rozsliduvannia: zb. tez nauk.-prakt. seminaru* (m. Lviv, 01 hrud. 2017 r.). Lviv: LvDUVS. S. 26–30 [in Ukrainian].
- Vakulik, O. A. (2013). *Reformuvannia kryminalnoho protsesualnoho zakonodavstva v chastyni rehlamentatsii pochatku dosudovoho rozsliduvannia. Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav*, № 4, S. 160–166 [in Ukrainian].

- Volobuiev, A. F. (1999). Etapy rozsliduvannia v kryminalistichnii metodytsi. *Visnyk Universytetu vnutrishnikh sprav*, № 5, S. 28–37 [in Ukrainian].
- Volobuiev, A. F. (2001). Naukovi osnovy kompleksnoi metodyky rozsliduvannia koryslyvykh zlochyniv u sferi pidpriemnytstva: dys. ... d-ra yuryd. nauk: 12.00.09. Kharkiv. 185 s [in Ukrainian].
- Hurtiieva, L. M. (2017). Pochatok kryminalnoho provadzhennia Ukrainy ta stadii dosudovoho rozsliduvannia. *Pravova derzhava*, № 25, S. 155–159 [in Ukrainian].
- Husieva, V. O. (2021). Teoretychni osnovy metodyky rozsliduvannia zlochyniv proty avtorytetu orhaniv derzhavnoi vlady u sferi pravoookhoronnoi diialnosti: dys. ... d-ra yuryd. nauk: 12.00.09. Kharkiv. 538 s [in Ukrainian].
- Zhuravel, V. A. (2015). Pochatok dosudovoho rozsliduvannia: deiaki protsesualni ta orhanizatsiino-taktychni problemy. *Visnyk Luhanskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav imeni E.O. Didorenka*, № 1, S. 250–259 [in Ukrainian].
- Zhuravel, V. A. (2014). Problemy periodyzatsii dosudovoho rozsliduvannia. *Visnyk Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy*, № 2(77), S. 136–144 [in Ukrainian].
- Kolesnychenko, A. N. (1967). Nauchnye y pravovye osnovy metodyky rassledovaniya otdelnykh vydiv prestupleniy: dys. ... d-ra yuryd. nauk: 12.00.09. Kharkov. 509 s [in Ukrainian].
- Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 13.04.2012 № 4651-VI. Verkhovna Rada Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (data zvernennia: 11.10.2025) [in Ukrainian].
- Lapkin, A. V. (2021). Kryminalistychnyi pidkhid do periodyzatsii dosudovoho rozsliduvannia. *Innovatsii v kryminalistytsi ta sudovii ekspertyzii: materialy mizhvidom. nauk.-prakt. konf. (m. Kyiv, 25 lystop. 2021 r.)*. Kyiv: Nats. akad. vnutr. sprav. S. 35–38 [in Ukrainian].
- Lunhu, V. Y. (1991). Pervonachalnyi etap rassledovaniya prestupleniy (protsessualnyi y orhanyzatsyonnyi aspekty): avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.09. Kyev. 25 s [in Ukrainian].
- Moskalenko, H. V. (2009). Poniattia ta osoblyvosti etapiv rozsliduvannia zlochyniv. *Aktualni problemy derzhavy i prava*, № 49, S. 376–380 [in Ukrainian].
- Oderii, O. V. (2015). Teoretychne osmyslennia pochatkovoho etapu dosudovoho rozsliduvannia. *Visnyk Luhanskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav imeni E.O. Didorenka*, № 4, S. 258–263 [in Ukrainian].
- Pyrih, I. (2021). Poniattia ta kharakterystyka etapiv rozsliduvannia u kryminalistytsi. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav, Spets. vyp. № 2 (115)*, S. 163–168. DOI: 10.31733/2078-3566-2021-6-163-168 [in Ukrainian].
- Pohoretskyi, M. A. (2015). Pochatok dosudovoho rozsliduvannia: okremi problemni pytannia. *Visnyk kryminalnoho sudochynstva*, № 1, S. 93–103 [in Ukrainian].
- Pchelina, O. V. (2017). Teoretychni osnovy formuvannia ta realizatsii metodyky rozsliduvannia zlochyniv v sferi sluzhbovoi diialnosti: monohrafiia. Kharkiv: TOV «V spravi». 247 s [in Ukrainian].
- Pchelina, O. (2016). Etapizatsiia protsesu rozsliduvannia zlochyniv u sferi sluzhbovoi diialnosti. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*, № 3, S. 167–170 [in Ukrainian].
- Rusanivska, D. D. (2023). Rozsliduvannia vtruchannia v diialnist zakhysnyka chy predstavnyka osoby: dys. ... d-ra filosof.: 081 Pravo. Kyiv. 260 s [in Ukrainian].
- Samoilenko, O. A. (2019). Pochatok kryminalnoho provadzhennia (z pozytsii kryminalistychnoi nauky). *Pravo i suspilstvo*, № 2, S. 226–231 [in Ukrainian].
- Stepaniuk, R. L. (2012). Kryminalistychnie zabezpechennia rozsliduvannia zlochyniv, vchynenykh u biudzhethnii sferi Ukrainy: monohrafiia; za zah. red. d-ra yuryd. nauk prof. A. F. Volobuieva. Kharkiv: Nika Nova. 382 s [in Ukrainian].
- Toporetska, Z. M. (2015). Osoblyvosti pochatku kryminalnoho provadzhennia po faktakh zainiattia hralnym biznesom. *Visnyk kryminalnoho sudochynstva*, № 1, S. 127–132 [in Ukrainian].
- Cherniavskiy, S. S. (2016). Zakonodavche udoskonalennia pochatku kryminalnoho provadzhennia yak chynnyk pidvyshchennia efektyvnosti protydiv zlochynnosti. *Kryminolohichna teoriia i praktyka: dosvid, problemy sohodennia ta shliakhy yikh vyryshennia: mater. nauk.-prakt. konf. (m. Kyiv, 26 berez. 2016 r.)*. Kyiv: NAVS. S. 32–36 [in Ukrainian].
- Shevchuk, V. M. (2013). Taktychni operatsii u kryminalistytsi: teoretychni zasady formuvannia ta praktyka realizatsii: monohrafiia. Kharkiv: Vyd. ahentsiia «Apostil». 440 s [in Ukrainian].

Надійшла до редколегії: 17.07.2025 / Рецензовано 17.08.2025 / Прийнято до друку 25.09.2025 / Доступно онлайн 30.01.2026

Приклад цитування:

Попов, В., (2025). Етапізація розслідування втручання в діяльність представників органів державної влади. *Архів кримінології та судових наук*. 2 (12). 114–121. DOI: <https://doi.org/10.32353/acfs.12.2025.12>